

РЕЦЕНЗІЇ
REVIEWS

DOI: 10.26565/2075-1834-2019-28-22

РЕЦЕНЗІЯ

на монографічне дослідження Пядишева Володимира Георгійовича «Актуальні проблеми міжнародно-правового забезпечення діяльності поліції ООН у складі міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки» за редакцією доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України М. О. Баймуратова / «Одеський державний університет внутрішніх справ». – Одеса: Фенікс, 2018. – 455 с.

Монографічне дослідження Пядишева В.Г. «Актуальні проблеми міжнародно-правового забезпечення діяльності поліції ООН у складі міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки» присвячене одній з нагальних та вельми актуальних тем сьогодення. Завершення «холодної війни» тим чи іншим чином обумовило не тільки зростання кількості локальних збройних конфліктів, але й поширення серед них внутрішньодержавних конфліктів з їхніми складними особливостями, які гальмують врегулювання конфлікту, що має наслідком затягування термінів міжнародних операцій з підтримання миру, в яких беруть участь і правоохоронці України.

У роботі розглянуто внутрідержавні локальні збройні конфлікти, як різновид гуманітарної кризи, їхня телеологія та наслідки. Визначаються протиріччя між всевітньо визнаними принципами мирного співіснування держав. Розрізняються декларовані та фактичні цілі гуманітарних інтервенцій. Аналізується місце міжнародних операцій з підтримання миру в системі операцій на користь миру. Розглядається роль, міжнародно-правова регламентація та ефективність діяльності поліції ООН у складі операцій з підтримання миру. Особлива увага приділяється висвітленню розвитку організованої злочинності та транснаціонального тероризму в зонах локальних збройних конфліктів та міжнародно-правовим напрямом підвищення ефективності поліції ООН у боротьбі з ними. Паралельно уточнюється понятійний апарат щодо висвітлення зазначених аспектів.

Монографія є першою національною роботою, що охоплює всі рівні міжнародно-правових аспектів, які визначають ступінь готовності поліції ООН до ефективного виконання завдань щодо забезпечення стійкого миру у постконфліктній державі.

Зміст роботи відповідає її назві. Структура дослідження є логічною, висновки кореспондують поставленим автором задачам.

Фактологічні дані, що покладені в основу для формулювання відповідних рекомендацій автора щодо вдосконалення міжнародно-правового забезпечення діяльності поліції ООН, були запозичені з численних джерел, зокрема, з офіційних звітів профільних служб ООН, звітів правозахисних організацій тощо.

Монографічне дослідження В. Г. Пядишева має теоретичне значення, оскільки сприятиме стимулюванню міждисциплінарних досліджень проблем взаємовідносин між державами, між державою і соціальними спільнотами (етнічними, професіональними) в галузі захисту прав людини, розширюватиме наукове поле теорії міжнародного права.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що сформульовані в ньому висновки і рекомендації можуть бути використані при коригуванні чинних та при розробці нових міжнародно-правових актів, що сприятимуть встановленню стійкого миру взагалі та ефективності правоохоронної діяльності у державах після тривалих внутрішніх збройних конфліктів. Теоретичний зміст роботи та емпіричні дані можуть бути використані в навчальних курсах з міжнародного права, міжнародного гуманітарного права, міжнародної діяльності правоохоронних органів України.

Теоретичні здобутки В. Г. Пядишева тісно пов'язані з його практичними рекомендаціями, оскільки книга в цілому має праксеологічну спрямованість: забезпечення ефективної роботи міжнародних поліцейських у постконфліктних державах – через вдосконалення міжнародно-правової основи забезпечення міжнародних операцій з підтримання миру.

Автор пропонує розглядати локальний збройний конфлікт, як антропогенну гуманітарну кризу, яка не тільки несе тяжкі наслідки для місцевого населення та дестабілізацію ситуації в державах навколишнього оточення. Вона також загрожує безпеці миру в усьому світі.

Вникаючи до онтології найстарішого засобу врегулювання внутрідержавного конфлікту ззовні гуманітарних інтервенцій – та їхнього наукового тлумачення в науці, автор розробив систему розмежування дійсних гуманітарних інтервенцій, «псевдо-гуманітарних» інтервенцій та гуманітарних «псевдо-інтервенцій». Стосовно цього автор робить два висновки. Через інертність формальних процедур та інших механізмів ООН гуманітарні інтервенції і надалі залишатимуться найбільш оперативним засобом припинення гуманітарних катастроф, як наслідків внутрідержавних збройних конфліктів. При цьому, незалежно від того, чи була інтервенція дійсно гуманітарною або ні, стійкого

миру у проблемній державі не можна домогтися без наступного проведення міжнародної операції з підтримання миру, санкціонованої Радою Безпеки ООН.

Визначаючись з легітимністю гуманітарних інтервенцій (також і силових операцій ООН), необхідно мати на увазі визнані світовою спільнотою принципи мирного співіснування держав. Отже, дотримання принципу незастосування сили і загрози силою, а також принципу непорушності державних кордонів, ніби виключає можливість здійснення інтервенції, необхідної з точки зору забезпечення принципу поваги прав людини і основних свобод, які порушуються стосовно певної групи населення. Однак, автору вдалося сформулювати поняття компліментарності і протиріччя зазначених принципів мирного співіснування держав, а також запропонувати відповідні критерії розв'язання протиріч.

Досліджуючи міжнародні операції з підтримання миру і безпеки, В. Г. Пядишев, перш за все, визначає їхнє місце в усій системі міжнародних операцій на користь миру. При цьому він акцентує увагу на неприпустимій плутанині з відповідними термінами, пропонуючи користатися визнанням ООН тезаурусом для всього спектру операцій на користь миру, виключивши з наукового застосування терміни «миротворчість» та «миротворець», які наразі в Україні мають семантичне наповнення, що повністю відрізняється від такого ж розуміння в ООН – дипломатична діяльність на користь миру.

Автор доводить, що в умовах внутрішнього збройного конфлікту, особливо, коли конфлікт охоплює державу в цілому, контроль місцевих правоохоронних органів над оперативною обстановкою через низку причин слабшає або зникає повністю. Тому кримінальна складова починає диктувати суспільству свої умови. Отже, відновлення правопорядку в державі місцевими силами стає неможливим. Саме це, на думку В. Г. Пядишева, визначає вимогу, що у складі міжнародної операції з підтримання миру не тільки має працювати поліцейський компонент. Додатково до звичайних своїх завдань: створення та навчання місцевої поліції, – він повинен безпосередньо виконувати функції підтримання правопорядку. Для цього він повинен бути наділений правом здійснення виконавчої влади, правом на носіння і використання табельної вогнепальної зброї. Це має бути введено до мандату операції відповідною резолюцією Ради Безпеки ООН.

Пядишев В. Г. проаналізував найбільш поширені та небезпечні види злочинності у зонах відповідальності міжнародних операцій з підтримання миру: торгівля людьми і людськими органами та незаконний обіг наркотичних речовин. Встановлені типові проблеми у боротьбі з ними. Зроблено висновок, що поліція ООН принципово не готова до їх подолання без додаткових дій на всіх стадіях операції: планування, розвиток, здійснення, завершення. Зазначені дії потребують міжнародно-правового санкціонування з боку Ради Безпеки ООН та містять наступне: спеціалізований відбір та додаткова підготовка офіцерів для участі в міжнародній операції; інформаційна взаємодія Департаменту операцій ООН з підтримання миру з міжнародними організаціями попередження злочинності (на стадії підготовки мандату операції); взаємодія поліції ООН на терені операції з поліціями держав, до яких потрапили емісари організованої злочинності з терену операції; взаємодія поліції ООН з неурядовими організаціями тощо.

Автором окремо проаналізовані особливості сучасного транснаціонального тероризму та визначено його феномен – готовність, незалежно від рівня розвитку держав, здобувати в них для себе різноманітні ресурси: начальницький склад, «гарматне м'ясо», «живий товар» на продаж, площі для сівби наркотичних рослин, шляхи наркотрафіку, лабораторії, наукові фахівці, охоронці тощо.

Аналізуючи численні матеріали, В. Г. Пядишев робить висновок, що після довготривалого збройного конфлікту молоді екс-комбатанти, не зважаючи на діяльність програми «роззброєння-демобілізація-реінтеграція», у значній кількості потрапляють до лав організованої злочинності, по-перше, через неврахування програмою психологічного чинника особи, що після війни втратила суспільний статус, по-друге, оскільки вона залишається сам-на-сам з нав'язливими пропозиціями з боку організованої злочинності. Для виключення цього автор пропонує від початку операції в якості продовження зазначеної програми – створення добровільних товариств забезпечення правопорядку з числа екс-комбатантів – під пильним наглядом поліції ООН. Зазначені дії після детального опрацювання також потребують санкціонування резолюцією Ради Безпеки ООН.

Пядишев В. Г. робить висновок, що онтологія внутрішнього локального збройного конфлікту є далеко не повною без врахування тотальної корупції на всіх шаблях місцевої влади (зокрема, у поліції, в суді тощо), що є найзначнішою перешкодою в діяльності поліції ООН. Автор аналізує чинники, що сприяють розповсюдженню місцевої корупції, та пропонує заходи захисту нового покоління місцевої поліції від вимушеного потрапляння до неї.

Грунтуючись на історії та теорії розвитку корупції в державах різного рівню розвитку, автор досліджує корупційні злочини у складі міжнародних організацій, що покликані сприяти розвитку постконфліктних держав. Тут йдеться про розкрадання міжнародних фондів розвитку проблемної держави, обмін зброї, боєприпасів та палива на місцеві ресурси: золото, діаманти, слонову кістку, наркотики. Автор робить висновки, що корупція іманентна навіть таким міжнародним організаціям та що причиною, що ті ж самі особи, яких було викрито, як корупціонерів, в одних постконфліктних

держав, після цього виявляються корупціонерами в інших, є безкарність, ґрунтована на протекціонізмі. Автор пропонує надавати зазначеним корупційним злочинам статус військових та передавати їх під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, що не підконтрольний ООН.

Пядишев В. Г. зазначає, що, незважаючи на комплекс заходів, які ООН намагається проводити вже декілька десятиріч, досі не закрита найганебніша сторінка історії операцій ООН з підтримання миру – продовжуються кримінальні злочини (здебільшого сексуальні, але є й вбивства) представників міжнародного складу операцій проти місцевого населення та біженців. За рік нараховуються сотні проявів, про що свідчать публікації неурядових організацій та місцевої преси. Але до суду доходять одиниці. Автор доводить, що саме безкарність підтримує ганебний рейтинг. З метою організації ефективної боротьби він наполягає на необхідності надати службам внутрішніх розслідувань міжнародних операцій право здійснювати розслідування у кримінальних справах (досі вони розслідують тільки адміністративні правопорушення), надати тяжким кримінальним злочинам проти місцевого населення та біженців з боку представників міжнародних організацій, що покликані сприяти розвитку постконфліктної держави, статус військових злочинів та передати ці злочини також під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, що не підконтрольний ООН. Зазначені рішення потребують обговорень на рівні департаментів ООН з операцій з підтримання миру, польової підтримки, Шостого комітету Генеральної Асамблеї ООН та санкціонування резолюцією Генеральної Асамблеї.

Без сумніву значним теоретичним здобутком В.Г. Пядишева є розкриття складної та суперечливої телеології внутрідержавного локального збройного конфлікту, яка містить не тільки взаємовиключні цілі антагоністичних боків конфлікту та мету світової спільноти врегулювати конфлікт, але також приховані цілі багатьох суб'єктів на терені та поза його межами: держав, що визначають існування та продовження міжнародної операції з підтримання миру, корумпованих місцевих посадовців різних рівнів, злочинних угруповань, місцевих ЗМІ, корумпованих представників міжнародних організацій, структур транснаціонального тероризму, тощо.

У цілому робота вражає одночасно широтою охоплення проблем у діяльності поліції ООН, глибиною теоретичного дослідження та змістовністю практичних рекомендацій. Робота ґрунтується на значній кількості наукових монографій, наукових та професійних періодичних видань, статутних документів, звітів міжнародних організацій, випусків ЗМІ, сайтів неурядових правозахисних та інших організацій із США, Європи, Африки, Азії, Австралії.

Завідувач кафедри міжнародного
і європейського права
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
д.ю.н., професор

Т.Л. Сироїд